

MARY
SHELLEY
Frankenstein

Çeviri: DUYGU AKIN

♥ can
klasik

MARY SHELLEY
FRANKENSTEIN
YA DA MODERN PROMETHEUS

Can Klasik

Frankenstein, Mary Shelley

İngilizce aslından çeviren: Duygu Akın

Frankenstein or The Modern Prometheus

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

Özel baskı 1. basım: 2018

8. basım: Temmuz 2023, İstanbul

Bu kitabın 8. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Kapak fotoğrafı: Görkem Ergün

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 28640

ISBN 978-975-07-3837-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MARY SHELLEY
FRANKENSTEIN
YA DA MODERN PROMETHEUS

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Duygu Akın

♥can

Kapakları çağdaş fotoğrafçıların özgün yorumlarıyla hazırlanan Can Klasikleri:

Babalar ve Oğullar, İvan Turgenyev
Beyaz Geceler, Fyodor Dostoyevski
Büyük Umutlar, Charles Dickens
Çılgın Kalabalıktan Uzak, Thomas Hardy
De Profundis, Oscar Wilde
Emma, Jane Austen
Frankenstein, Mary Shelley
Genç Werther'in Acıları, Johann Wolfgang Von Goethe
Goriot Baba, Honoré de Balzac
Karamazov Kardeşler, Fyodor Dostoyevski
Karanlığın Yüreği, Joseph Conrad
Komünist Manifesto, Karl Marx - Friedrich Engels
Michael Kohlhaas, Heinrich Von Kleist
Nedir Gene Deli Gönlünü Çelen, Sappho
Notre-Dame'in Kamburu, Victor Hugo
Prens, Niccoló Machiavelli
Savaş ve Barış, Lev Tolstoy
Vahşetin Çağrısı, Jack London
Yeraltından Notlar, Fyodor Dostoyevski
Zamanımızın Bir Kahramanı, Mihail Lermontov

Mary Shelley'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Son İnsan, 2013

MARY WOLLSTONECRAFT GODWIN SHELLEY, 1797'de ünlü kadın hakları savunucusu Mary Wollstonecraft ile filozof William Godwin'in kızı olarak Londra'da doğdu. İngiliz edebiyatına romanları, öyküleri, oyunları, denemeleri, biyografi ve gezi kitaplarıyla katkıda bulunmuş olan yazar, 17 yaşındayken şair Percy Bysshe Shelley'e âşık oldu. Şairin evli olması yüzünden İsviçre'ye kaçmak zorunda kalan çift, 1816 yazını, Cenevre'de sürgünde yaşayan Lord Byron, John William Polidori ve Claire Clairmont gibi ünlü sanatçılar ve düşünürlerle birlikte geçirdi. Kasvetli bir hafta sonu bu grup, içlerinden hangisinin en güzel korku öyküsünü yazacağına dair bir yarışma düzenledi. O sırada on dokuz yaşında olan Mary Shelley bu yarışmaya, gördüğü bir kâbustan esinlenerek yazdığı *Frankenstein ya da Modern Prometheus* yapıtıyla katıldı. Modern bilimkurgunun ilk eseri sayılan bu kitapla, yazarlık yaşamı başlamış oldu. Yazar, o yazı, "çocukluktan çıkıp hayata adım attığı dönem" olarak tanımladı. Mary Shelley 1851'de beyin kanamasından öldü.

DUYGU AKIN, 1969'da Diyarbakır'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra British Council'in düzenlediği "British Cultural Studies" başlıklı yüksek lisans programına başladı ve burs kazanarak bu programı, İngiltere'deki Warwick Üniversitesi'nde tamamladı. Neil Jordan, Robert Schnakenberg, Bethanne Patrick, John Thompson, Paul Lunde, Andrew Robinson, Oscar Wilde, Mary Shelley, Peter Ackroyd gibi pek çok yazarın eserlerini Türkçeye kazandırdı.

GÖRKEM ERGÜN, 1981'de Ankara'da doğdu. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri'nden mezun oldu. Yüksek lisansını 2014'te Kadir Has Üniversitesi Tasarım Bölümü'nde tamamladı. Kişisel sergileri: Çığ, Poligon The Shooting Galeri (2013); *F.S.T.R*, TORUN (2014); *Eşik*, The Empire Project. Grup Sergileri (2015); Siemens Sınırlar Yörüngeler Yarışması 11-12 (2012); 1.Tiflis Trienali Acting In The Library (2013); İstanbul Modern-Habitat (2015); Monomit-Galeri Nev Ankara (2018).

“Siyasi Adalet” ve *Caleb Williams*’ın yazarı
WILLIAM GODWIN’e

Ey Yaratan, ben mi istedim, amurumdan
Beni, insanı yoğur diye, ben mi yakardım sana
Karanlıktan beni ıkart diye?

Kayıp Cennet'ten

Yazarın, Standard Novels baskısındaki önsözü (1831)

Frankenstein'i dizilerinden biri için seçen Standard Novels yayımcısı, benden öykünün ortaya çıkışı hakkında bilgi vermeme rica etti. Ben buna dünden razıyım, çünkü bu sayede şahsıma sık sık yöneltilen bir sorunun cevabını verebilecektim: O sıralarda henüz bir genç kız olan ben, nasıl böylesine dehşet bir fikri düşünmüş, geliştirmiştim? Yazılarımda kendimi ön plana çıkarmaya gönülsüz olduğum bir gerçek, ama buradaki açıklamalarım yalnızca daha önceki bir yapıta ek olacağı ve yazarlığıma dair konularla sınırlı kalacağı için herhangi bir şahsi ihlalde bulunacağımı düşünmüyorum.

İki seçkin edebiyatçının kızı olarak hayatımın çok erken dönemlerinde yazmayı düşünmüş olmam sıra dışı bir durum değil. Çocukluğumda durmadan bir şeyler karalardım ve dinlenme saatlerimde en zevk aldığım uğraş "hikâye yazmak"tı. Ancak bundan da büyük bir zevkim vardı ki o da düş kurmak, hayali birtakım olayları zihnimde canlandırmaktı. Düşlerim yazılarımdan hem daha fantastik hem de daha güzeldi. Yazılarımda başkalarının yaptığı gibi kendi zihnimin ürünlerini ortaya koymak yerine taklit üstüne yoğunlaştırdım. Yazdıklarım her zaman benim dışımda en azından bir kişinin daha görmesi içindi: çocukluk arkadaşım ve dostum. Oysa hayallerim sadece bana aitti. Kimseye hesap vermek zorunda değildim. Canım sıkkınken sığınağım, özgür anlarımda ise en büyük keyfimdi onlar.

Çocukluğumun büyük kısmı taşrada geçti, İskoçya'da da bolca vakit geçirdim. Arada daha görkemli yerleri ziyaret et-

tiysem de alışageldiğim ikametgâhım Dundee yakınındaki Tay Irmağı'nın çıplak ve kasvetli kuzey kıyılarıydı. Şimdi dönüp baktığımda bana çıplak ve kasvetli görünüyorlar, ama o yaşlarda öyle görmezdim. Benim için bir özgürlük diyarı, düşlerimin yaratıklarıyla gönlümce sohbet edebileceğim keyifli yerlerdi o kıyılar. O zamanlar da yazılar yazardım ama çok basmakalıp şeylerdi bunlar. Gerçek kompozisyonlarımda doğduğu, hayal gücümün havalanıp uçtuğu yerler ise evimizin arazisindeki ağaçların altı ya da yakındaki çıplak dağların kasvetli yamaçlarıydı. Kendimi hiç öykülerimin kahramanı yapmazdım. Söz konusu ben olduğumda, hayat fazlasıyla olağan bir hadise gibi görünüyordu. Kaderimde romantik acılar ya da muhteşem olaylar olduğuna hiç ihtimal vermezdim, fakat kendi kişiliğimle de sınırlı değildim. O yaşta sahip olduğum duygulardan çok daha ilginç bulduğum varlıklarla doldurdum saatlerimi.

Bu dönemden sonra hayatım daha yoğunlaştı ve hayalin yerini gerçekler aldı. Ancak kocam ilk baştan beri ebeveynime layık olduğumu kanıtlamam ve adımları şöhret sayfalarına yazdırmam gerektiğine canıgönülden inanıyordu. Beni sürekli edebiyat alanında şöhret kazanmaya teşvik ediyordu ki şu an konuya tam bir kayıtsızlıkla yaklaşıyor olsam da o zamanlar bunu ben de önemsiyordum. Kocam o aralar dikkate değer bir şeyler üretme düşüncesiyle değil, gelecek vaat edip etmediğini değerlendirebilmek için benden bir şeyler yazmamı istiyordu. Bense hiçbir şey yapmıyordum. Seyahat ve ailemle ilgili uğraşlar tüm vaktimi alıyordu. Üstüne eğildiğim tek edebî uğraş, onun engin kültürüyle ilintili konularda okumak ve fikir geliştirmektir.

1816 yılının yazında İsviçre'ye gittik ve Lord Byron'ın komşusu olduk. İlk başlarda keyifli vakitlerimizi gölde ya da kıyıda dolaşarak geçiriyorduk. O sıralar *Childe Harold*'ın üçüncü kıtasını yazmakta olan Lord Byron, aramızda düşüncelerini kâğıda döken tek kişiydi. Yazdıkça bizimle paylaştığı, şiirin ışıdığı ve ahengiyle bezeli düşünceleri, kudretini hep birlikte hissettiğimiz göğün ve yerin ilahî ihtişamına damgasını vuruyordu.

Ancak ıslak ve keyifsiz bir yaz geçiriyor ve ardı arkası kelsilmeyen yağmur yüzünden günlerce eve kapanmak zorunda kalıyorduk. O ara elimize Almancadan Fransızcaya çevrilmiş birkaç hayalet öyküsü geçti. Aralarında *History of Inconstant*

Lover (Hercai Âşığın Geçmişi) da vardı. Bahsi geçen âşık, evlendiği kadını kucakladığını sandığı bir anda kendisini, terk ettiği kadının soluk benizli hayaletinin kollarında buluyordu. Yine bu öykülerin arasında kaderi, yeniyetmeliğe ulaşan neslinin tüm oğlanlarına ölüm öpücüğü bahşetmek olan, günahkâr adamın hikâyesi vardı. Adamın *Hamlet*'teki hayalet misali, yüzünün alt kısmını açıkta bırakan miğfer dışında tamamen zırhlara bürünmüş heybetli, hayalî görüntüsüne ancak gece yarısı, titrek ay ışığının altında, karanlık sokakta ağır ağır yürürken rastlanıyordu. Bu hayal, kale duvarlarının kıyısında gözden kayboluyor, ancak neden sonra aralanan kale kapısının gıcirtısı duyuluyordu. Ardından ayak sesleri ve açılan oda kapısının gıcirtısı işitiliyor, hayalet mışıl mışıl uyuyan çocukların yatağına doğru ilerliyordu. Eğilip çocukları alınlarından öperken yüzünde sonsuz bir keder beliriyor, öpülen çocuklar ise o andan itibaren dalından koparılan çiçekler gibi solup gidiyorlardı. Bu öykülere o zamandan beri hiç rastlamadım, ama her biri zihnimde dün okunmuşçasına taptaze yaşıyor.

Bir gün, "Hepimiz bir hayalet öyküsü yazalım," dedi Lord Byron ve teklifi kabul edildi. Dört kişiydik. Büyük şair kendi öyküsünü anlatmaya başladı ve öykünün bazı kısımlarını "Mazeppa" adlı şiirinin sonuna ekledi. Öykü uydurmak yerine duygu ve düşüncelerini muazzam bir hayal gücünün ışığı altında ve dilimizi güzelleştiren en melodik mısraların müziğiyle aktarmaya meyilli olan Percy Bysshe Shelley ise gençliğinde yaşadığı bir tecrübeyi aktardı. Zavallı Polidori'nin de (ne olduğunu unuttum ama tabii çok şaşırtıcı ve yanlış bir şeyi) gözetlemek amacıyla bir anahtar deliğinden baktığı için cezalandırılarak kafası iskelete çevrilen bir kadına ait felaket bir öyküsü vardı. Öyküdeki kadın meşhur Coventry'li Tom'dan da beter bir duruma düşünce, Polidori de çaresizlik içinde onu layık olduğu yere, Capulet'lerin mezarına gönderdi. Öykünün yavanlığından benim kadar rahatsız olan ünlü şairlerimiz, bu sevimsiz uğraştan hemen vazgeçti.

Ben ise bize bu işe kalkışma şevkini aşlayan öykülere raking olabilecek türden *bir öykü düşünmekle* meşguldüm. Tabiatımızın esrarengiz kaygılarını dile getirecek, içimizde dehşet uyandıracak bir öykü. Okuyanı etrafına bile bakmaktan korkutacak, insanın kanını dondurup kalp atışlarını hızlandıracak

bir öykü. Bunları başaramadığım takdirde hayalet öyküm ismine layık olamayacaktı. Uzun uzun düşündüm ama boşuna. Tutkulu yakarılarımızın yavan bir hiçlikle karşılık bulduğu zamanlarda yazarlığın en büyük ıstırabı olan, o kupkuru, yaratım kifayetsizliğini içimde hissettim. Her sabah bana, “Öykünü bulabildin mi?” diye soruyorlardı ve ben de her sabah, utanç dolu bir, “hayır” ile karşılık vermek zorunda kalıyordum.

Ancak Sancho Panza'nın deyişiyle, “Her şeyin bir ilki vardır ve o ilkin de kendinden önceki bir şey ile bağlantısı olmazdır.” Hindular dünyayı file taşıtır, ama fili de kaplumbağanın sırtına bindirirler. Şunu tevazuyla kabul etmeli ki yaratıcılık denen şey, yoktan var etmekle değil, kaostan var etmekle alakalıdır; her şeyden önce unsurların yerli yerinde olması gerekir. Yaratım karanlık, biçimsiz varlıklara şekil verse de varlığın kendisine can veremez. Mesele keşif ve icat olduğunda, hatta hayal gücüne ait keşifler ve icatlar bile olsa, insan Kolomb'un yumurtasının hikâyesini hatırlamadan edemiyor. Yaratıcılık bir konunun tüm cevherlerini kullanabilme kapasitesinde ve ortaya çıkan fikirleri evirip çevirerek şekillendirme kabiliyetinde yatıyor.

Lord Byron ile Shelley arasında geçen çoğu sohbeti dikkatle ama sessizce dinlerdim. İşte bu sohbetlerden birinde çeşitli felsefi doktrinler tartışılıyordu ve içlerinden biri de, “Hayatın temel prensipleri nelerdir ve günün birinde keşfedilerek aktarılmaları mümkün müdür?” sorusuydu. O gece Lord Byron ile Shelley, Dr. Darwin'in deneyleri hakkında konuştular. (Burada bahsettiğim doktorun gerçekten yaptığı ya da yaptığını söylediği şey değil, o sırada onun tarafından gerçekleştirildiği söylenen ve benim amacıma hizmet eden şeydir.) Deneylerden birinde cam bir kavanozda saklanan erişte bir süre sonra olağanüstü bir nedenden dolayı istemli hareket etmeye başlamıştı. Ancak bir şeye can vermenin yolu bu olamazdı. Belki cesetlere hayat verilebilirdi (Galvanizm bu tür işaretler taşıyordu), belki de bir varlığı oluşturan unsurlar üretilebilir, birleştirilebilir ve hayati bir ısıyla donatılabilirdi.

Bütün gece böyle sohbetlerle gelip geçti, odalarımıza çekildiğimizde ise vakit gece yarısını geçmişti. Başımı yastığa koyduğumda ne uyuyabildim ne de tam olarak düşünebildim. Davetsiz hayal gücüm, zihnimde uyanan hayaller silsilesini

düşleme sınırlarının çok ötesinde bir canlılıkla ayaklandırarak beni ele geçirdi ve yönlendirdi. –Gözlerim kapalı ancak zihnim açık olduğu halde– Kutsallıktan uzak bir sanatın soluk benizli bir talebesini, kendi elleriyle birleştirdiği şeyin yanı başında diz çökmüş dururken gördüm. Boylu boyunca uzanmış dehşet bir yaratığı ve güçlü bir makinenin çalıştırılmasıyla onun hayat emareleri gösterişini, kesik kesik, cansız hareketlerle kıpırdanışını izledim. Korkunç bir şey olmalıydı bu, tıpkı dünyanın Yaratıcısı'nın muazzam mekanizmasıyla alay etmeye kalkışmanın sonuçlarının da akıl almaz derecede ürkütücü olacağı gibi. Başarısı sanatçıyı korkutacaktı elbette; büyük bir dehşete kapılarak iğrenç eserinden uzaklaşacaktı. Kendi haline bırakıldığı takdirde, ateşlediği o cılız hayat kıvılcımının söneceğini, böylesi kusurlu bir şekilde can bulan şeyin, cansız bir maddeye dönüşeceğini ümit edecek, ancak hayatın beşiği gözüyle baktığı hilkat garibesinin fani bedeni, mezarlığın sükuneti içinde sonsuza kadar yitip gider düşünceyiyle uykuya dalabilecekti. Gerçekten de uyudu; ama sonra uyandırıldı. Gözlerini açtı ve baktı; korkunç yaratık başucunda perdelerini araladı, ona sapsarı, buğulu ama kuruntu dolu gözleriyle baktı.

Ben de gözlerimi dehşet içinde açtım. Bu fikir, aklımı öyle başımdan aldı ki içimin ürperdiğini hissettim ve ürkütücü hayallerimin yerini çevremi kuşatan gerçekliğin almasını istedim. Gördüklerim hâlâ gözlerimin önünde: Oda, koyu renk parkeleler, ay ışığının aralarından sızmaya çalıştığı panjurlar ve onların da gerisinde cam gibi bir gölün, yüce Alpler'in olduğuna dair içimdeki o his. Tiksinç hayaleti aklımdan çıkaramıyordum. Zihnim onunla doluydu. Başka şeyler düşünmeliydim. Hayalet öykümü hatırladım birden; o usandırıcı, talihsiz hayalet öykümü! Ah! O gece korktuğum kadar okuyucumu korkutabilecek öyküyü bir yaratabilseydim!

Gün gibi aydınlık ve neşe dolu bir fikir aniden içime doğdu. “İşte buldum! Beni korkutan şey, başkalarını da korkutacak. Tek yapmam gereken, gece üstüme çöken karabasanı tasvir etmek.” Ertesi gün herkese *öykümü bulduğumu* ilan ettim. O gün öyküme, gördüğüm rüyanın vahşi dehşetini anımsatan şu sözlerle başladım: “Kasvetli bir kasım gecesiydi.”

İlk başlarda birkaç sayfadan ibaret, kısa bir öykü planla-

dıysam da Shelley, beni, fikri daha da geliştirmem için teşvik etti. Her ne kadar öyküyü oluşturan olaylardan ya da duygulardan herhangi birini kocama borçlu olmasam da onun teşviki olmasa eserin bugünkü şeklini alması mümkün değildi. Ancak bu açıklamama “Giriş” yazısı dahil değil. Yanlış hatırlamıyorsa onu tamamen kendisi yazdı.

Ve şimdi bir kez daha çirkin evladıma, “Önün açık olsun,” diyorum. Ölüm ya da kederin, kalbimde hakiki bir yankı uyandırmayan sözcüklerden öteye gidemediği mesut günlerimin ürünü olduğu için, içimde ona karşı bir sevgi var. Öykünün kimi sayfaları, yalnız olmadığım, dünyada artık göremeyeceğim o kişiyle birlikte yaptığım birçok yürüyüşü, birçok gezintiyi ve birçok sohbeti dile getirir. Ama bana ait şeyler bunlar, okuyucularımı ilgilendirebilecek beraberlikler değiller.

Yaptığım değişikliklerle ilgili kısa bir açıklamam olacak. Temelde üslubu ilgilendiren değişikliklerdi bunlar. Öykünün hiçbir yerini değiştirmediğim gibi yeni fikirler ya da durumlar da eklemedim. Anlatımın amacına müdahale edecek kadar cüretkâr olduğu noktalarda dilde değişiklikler yaptım ki bunların da neredeyse tamamı ilk bölümün başında yer alıyor. Geriye kalanlar ise hikâyenin özüne ve yapısına dokunmaksızın yaptığım basit eklemelerden ibaret.

M.W.S
Londra, 15 Ekim 1831

Giriş

Dr. Darwin ve Almanya'nın bazı fizyoloji yazarları, bu hikâyenin temel aldığı olayın imkânsız olmadığı kanaatindedir. Benim bu tür hayale en ufak bir ciddi inanç beslediğim düşünülmesin. Ancak onu fantezi ürünü bir eserin temeli olarak alırken de kendimi doğüstü dehşet öyküleri dokuyan biri olarak gördüğümü söyleyemem. Öykünün dayandığı olay, bildiğimiz hayaletli ya da büyümlü hikâyelerin dezavantajlarını taşıyor. Dayanağını, anlattığı durumların tuhaflığından alıyor ve her ne kadar fiziksel gerçeklik bağlamında imkânsız olsa da insani tutkuları, bilindik olaylar arasındaki sıradan ilişkilerin ifade edebileceğinden çok daha anlaşılır ve etkili bir şekilde ifade ederek hayal gücüne bir bakış açısı kazandırıyor.

Bu nedenle öyküyü yazarken insan doğasının temel prensiplerini korumaya gayret etmekle birlikte, bu prensiplerin bileşkeleri üzerinde yaratıcılık sergilemekten çekinmedim. Trajik Yunan şiiri *İlyada*, Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Rüyası* ile *Fırtına*'sı ve özellikle Milton'ın *Kayıp Cennet*'i de bu kurala uyar. Ayrıca eserleriyle keyif verebilmeyi ya da onlardan keyif almayı amaçlayan her mütevazı yazar, haddini aşmaksızın öykülerinde bu ayrıcalığa, daha doğrusu kurala başvurabilir. Şiir türünün en güzel örnekleri, insani duyguları binbir muazzam haliyle bir araya getiren bu benimseyişin sonucunda doğmuştur.

Öykümü yaratan şartlar sıradan bir sohbet esnasında gelişiverdi. Amaç biraz eğlence biraz da zihnin zorlanmamış sınırlarını zorlamaktı. Çalışmanın devamında ise bunların yanında başka bazı dürtüler de işin içine girdi. Öyküyü oluşturan fikir

ve karakterlere mahsus ahlaki eğilimlerin okuyucuda uyandıracacağı etkilere karşı hiçbir şekilde kayıtsız olmadığımı belirtmek isterim. Ancak bu konudaki esas kaygım, günümüz romanlarının cesaret kırıcı etkilerinden kaçınmak ve aile sevgisinin güzelliği ile evrensel erdemliliğin üstünlüğünü sergilemekle sınırlıydı. Kahramanın karakterinin ve kahramanın içinde bulunduğu durumun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan fikirler, kesinlikle benim inanç sistemimde var olagelmiş fikirler olarak görülmemeli ve bunu takip eden sayfalardan herhangi bir felsefi doktrine zarar verilecek bir yargıya varılmaması gerektiği bilinmelidir.

Öyküye büyük ölçüde temel oluşturan manzaranın yer aldığı muhteşem bölgenin ve daima özlemle anılacak ortamın, aynı zamanda öykünün doğduğu yer oluşu da yazar için apayrı bir ilgi kaynağıdır. 1816 yazını Cenevre civarında geçirdim. Hava soğuk ve yağmurluydu, bizler ise akşamları alev alev yanan şöminenin etrafında toplaşarak elimize geçirdiğimiz birkaç Alman hayalet öyküsüyle kendimizi eğliyorduk. Bu öyküler bizde, keyifli bir taklit arzusu uyandırdı. Bunun üzerine iki arkadaşımınla birlikte doğaüstü bir olayı temel alan birer hikâye yazmaya karar verdik.

Ancak hava birdenbire açınca arkadaşlarım beni Alpler'in ortasındaki yolculukta tek başıma bıraktı ve bu muhteşem manzaranın bağrında, hayaletli düşlere dair tüm anılarını yitirdiler. Sonuçta, okuyacağınız hikâye, tamamlanan tek hikâye oldu.

Mary Shelley adına
P. B. Shelley tarafından yazılmıştır
Marlow, Eylül 1817

I. CİLT

I. Mektup

Mrs. Saville'ye, İngiltere
Petersburg, 11 Aralık 17..

İçine doğan tüm kötü hislere rağmen işlerimi kazasız belasız yoluna koyduğumu duyunca memnun olacağını tahmin ediyorum. Buraya dün geldim ve gelir gelmez de ilk işim, sevgili kardeşimi iyi olduğumdan, girişimimin başarıya ulaşacağına dair inancımın giderek güçlendiğinden haberdar etmek üzere kolları sıvamak oldu.

Daha şimdiden Londra'nın epey kuzeyine vardım. Burada, Petersburg sokaklarında dolaşırken sinirlerimi sağlamlaştıran, içimi sevinçle dolduran soğuk kuzey rüzgârının yanaklarımda oynadığını hissedebiliyorum. Bu duyguyu anlar mısın, bilmem. Seyahat edeceğim yerlerden gelen şu rüzgâr, bana oraların buzlu iklimini tattırıyor. Vaat dolu rüzgârla hayat bulan hayallerimse coşuyor, canlanıyor. Kutbun ayazın ve ıssızlığın yurdu olduğuna kendimi inandırmaya çalışıyorum ama nafîle... Orası, hayallerimde hep güzelliğin ve sevincin diyarı olarak canlanıyor. Orada Margaret, güneş her an görülebiliyor, kocaman yuvarlağıyla ufkun kıyısında geziniyor ve etrafa sonsuz bir parlaklık saçıyor. Kar ve buz (bu noktada kardeşim, izinle benden önceki gemicilerin sözüne güvenmek durumundayım) adeta sürgün edilmiş oraya. Bakarsın biz de dingin

denizlerde yol alırken mucize ve güzellikleriyle yeryüzünün yaşanabilir tüm yörelerini gölgede bırakan bir diyara sürükle-
niriz. Mahsulleri ve nitelikleriyle emsalsiz bir diyara varırız bel-
ki. Sonuçta, akıl almaz gök olaylarının yaşandığı yer de, o sır
dolu ıssızlığın ta kendisi değil mi? Ebedi bir ışığın mesken tut-
tuğu yerden neler beklemez ki insan? Belki orada pusulanın
iğnesini kendisine doğru döndüren mucizevi gücü keşfeder,
ancak böylesi bir seyahatle esrarlı görünümü ardındaki sonsuz
istikrarı gözler önüne serebileceğimiz gökleri, binlerce kez
gözlemlerim. Coşkun merakımı yeryüzünün bakir manzarala-
rıyla tatmin eder, insan ayağının değmedığı toprakları arşınla-
rım. İşte aklıma başımdan alan şeyler bunlar... Ve yine bunlar,
tehlikeye ya da lme dair tüm korkularımın üstesinden gel-
memi sağlayan; şu zorlu yolculuğa, yakındaki bir ırmağı keşfet-
mek için arkadaşlarını toplayıp kayığına atlayan bir çocuğun
neşesiyle başlamaya beni ikna eden şeyler. Tüm bu varsayımların
yanlış olduğunu düşünsek dahi, halihazırda ancak aylar
süren bir yolculukla ulaşılabilen bu ülkelere kutup civarında
bir geçit keşfederek veya mıknatısın sırrını ortaya çıkararak
bile, son nesline kadar tüm insanlığa bahsedeceğim paha biil-
mez faydaları inkr edemezsin. Bütün bunlar imkn sınırları
içinde olsa da ancak benimki gibi bir girişimle gerçekleştirile-
bilecek şeyler.

Düşüncelerim mektubuma başladığım sırada içimi saran
sıkıntıyı dağıttı, şu an kalbimin beni göklere yücelten bir coş-
kuyla tutuştuğunu hissediyorum. Ne de olsa hiçbir şey insan
zihnini sağlam bir amaç, ruhun akıl gözünü odaklayabileceği
sabit bir nokta kadar iyi yatıştıramaz. Bu keşif gezisi kendimi
bildim bileli hayallerimi süslüyor. Vaktinde kutbu çevreleyen
denizlerden Pasifik Okyanusu'nun kuzeyine varma umuduyla
yapılan yolculuklara dair haberleri heyecanla okurdum. Hatır-
larsın, sevgili Thomas amcanın kütüphanesi, keşif amaçlı tüm
seyahatlerin tarihçesini anlatan kitaplarla doluydu. Her ne ka-
dar eğitimim ihmal edilmiş olsa da okumaya fazlasıyla düşkün-

düm. O kitapları gece gündüz ders gibi okurdum, onlarla haşır neşir oluşum, babamın ölüm döşeğinde deniz yolculuğuna çıkmamam için amcama söz verdirdiğini öğrendiğimde hissettiğim çocuksu üzüntüyü daha da artırmıştı.

Bu hayaller, ruhumu şahlandırap göklere yükselten o şairleri ilk okuyuşumla birlikte yitip gitti. Ben de şair oldum ve bir yıl boyunca kendi yarattığım cennette yaşadım. Homeros'un ve Shakespeare'in adlarının kutsandığı o tapınakta kendime de bir köşe edinebileceğimi hayal ettim. Sonuçta uğradığım başarısızlığı ve ağır yıkımı gayet iyi biliyorsun. Ancak tam da o sıralarda kuzinimden kalan mirasla birlikte, düşüncelerim eski akışına döndü.

Şimdiki girişimime karar verişimin üzerinden tam altı yıl geçti. Kendimi bu büyük yatırıma adadığım saati şu an bile anımsayabiliyorum. İşe bedenimi güçlülere alıştırmakla başladım. Kuzey Denizi'ne yapılan birkaç yolculukta balina avcılarına eşlik ettim. Soğuğa, açlığa, susuzluğa ve uykusuzluğa gönüllü olarak tahammül ettim. Gündüzleri çoğu zaman sıradan gemicilerden çok çalıştım, geceleri ise kendimi matematiğe, tıp kuramlarına ve bir deniz maceracısının en pratik faydaları elde edebileceği fen biliminin dallarına adadım. Hatta Grönland balina avcılarının gemisinde iki kez kaptan yardımcısı olarak çalıştım ve büyük takdir topladım. Kaptanım hizmetlerimi çok değerli bularak, bana gemide en yüksek ikinci rütbeyi verdiği ve büyük bir içtenlikle kalmamı teklif ettiğinde, itiraf etmeliyim ki az da olsa gururlandım.

Peki, sevgili Margaret, sence de artık büyük idealleri gerçekleştirmeyi hak etmiyor muyum? Hayatım konfor ve lüks içinde geçmiş olabilir, ama ben şanı daima zenginliğin işvesine tercih ettim. Ah, keşke teşvik edici bir ses bana şu an, "evet" diyebilse! Cesaretimin ve kararlılığımın sağlığına diyecek yok, ancak umutlarım bocalıyor ve moralim sık sık bozuluyor. Büyük sabır gerektiren güçlüklerle dolu, upuzun ve zorlu bir yolculuğa başlamak üzereyim. Yanımdakilerin moralini düzelt-

mekle kalmayıp onların morali bozulduğunda kendiminkini de yüksek tutmam gerekiyor. Şu ara Rusya'da, yolculuk yapmak için en uygun dönemdeyiz. İnsanlar burada kızaklarıyla karların üstünde uçup gidiyorlar ve bana kalırsa bu kızaklar, İngiliz faytonlarından çok daha kullanışlı. Eğer kürklere sarınmışsan (ben çoktan kendime bir tane edindim. Ne de olsa damardaki kanın donmasını engelleyecek hiçbir hareketin olmadığı bir durumda, güvertede yürümek ile saatlerce kıpırdamadan oturmak arasında çok büyük fark var.) soğuk o kadar da katlanılmaz değil. Hem Petersburg ile Arhangelsk arasındaki posta yolunda ölmeye hiç niyetim yok. Arhangelsk yolculuğuma iki ya da üç hafta sonra çıkacağım. Niyetim bir gemi kiralamak ki bunu da gemi sahibine sigorta bedelini ödeyerek, balina avcılığına aşına gemiciler arasından ihtiyaç duyduğum kadarını işe almakla kolayca halledebilirim. Haziran'dan önce yola çıkmayı düşünmüyorum. Ne zaman mı dönerim? Ah, canım kardeşim, bu soruyu nasıl cevaplasam, bilmem ki... Eğer başarılı olursam, birbirimizi yeniden görmemiz aylar, hatta belki yıllar alır. Başarısız olursam da beni ya yakında görürsün ya da hiç göremezsin.

Elveda benim sevgili, güzel Margaret'im. Tanrı'nın lütfu üstüne olsun ve Tanrı beni de korusun ki sevgine ve iyiliğine duyduğum minnettarlığı sana tekrar tekrar gösterebileyim.

Seni seven kardeşin,
R. Walton

"Tüm tahminlerim ve ümitlerim boş çıktı ve Tanrı'ya öykünen melek misali sonsuza kadar cehenneme zincirlendim. Muhayyilem capcanlı, analiz gücüm ve uygulama kabiliyetimse güçlüydü. İşte bu niteliklerimin bir araya gelmesi sayesinde bir insan yaratma fikrini geliştirip gerçekleştirebildim. İşimi tamamladığım zamanki duygularımı şu an bile heyecanla anıyorum. Kâh gücümün coşkusuna kapılarak kâh muhtemel sonuçlarına kafa yorarak hayallerimde cennetin bahçelerini arşınladım. Çocukluğumdan beri bana büyük umutlar ve tutkular aşılarmıştı, oysa şimdi bak nasıl da yıkıldım!"

Bilim tutkunu genç öğrenci Victor Frankenstein'in yarattığı varlığı gördüğü anda söylediği bu sözler, kendi çocuklarını terk eden Tanrı'nın hayal kırıklığının yansıması olarak yorumlandı. Frankenstein'in yalnızlaşmaya ve yabancılaşmaya mahkûm edilen canavarıysa, ölü doğaya can veren yaratıcı tarafından bu dünyada tek başına bırakılan modern insanın kaderini temsil ediyordu. Shelley'nin *Frankenstein ya da Modern Prometheus*'u, 18. yüzyıl Avrupa'sının Aydınlanmacı tutkularının kültür açısından korkunç sonuçlarını hayal eder. Bilimden yararlanarak "doğanın sırlarına nüfuz etme"ye yönelirken insan doğası ve bedeni dahil olmak üzere her şeyi birer nesneye çeviren Aydınlanmacı arzu, Frankenstein'i pişmanlıkla son bulacak bir serüvene sürükler. Frankenstein'in canavarı, aslında aklın kendi canavarıdır ve şimdi sadece bu canavardan değil, onu yaratan aklın kendisinden de korkulması gerekmektedir.

Türkiye'den 20 çağdaş fotoğrafçı Can Klasikleri'nin bu özel dizisi için 20 kitabın kapak fotoğrafını özgün yorumlarıyla hazırladı.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #doktor #canavar #deney #yalnızlık
#bilim #endüstridevrimi #korku #prometheus

Kapak fotoğrafı: Görkem Ergün

 can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN-13: 978-975-07-3837-1

9 789750 738371